

8. Катаєва М. Подих війни на сцені: у столиці презентують виставу мариупольського театру. Вечірній Київ. 2022. URL: <https://vechirniy.kyiv.ua/news/69482/> (дата звернення: 01.11.2022).

УДК 304.4:323(477:4)

Нікольченко Ю. М.

доцент, доцент кафедри культурології,
заслужений працівник культури України

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ГАЛУЗЬЮ КУЛЬТУРИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Геополітичний та культурний орієнтир України у світі є найбільш актуальним аспектом існування самої нації у сьогоденні. З моменту проголошення незалежності перед Україною, як суверенною державою, постала нова проблема – пошук інтеграційних шляхів до європейської та світової структури, що вимагає більш детального вивчення її основних галузей, а саме: політики, економіки, освіти, науки, культури, духовності, лінгвістики тощо.

Процеси, які відбуваються в країні, поступово призводять до інституціоналізації зв'язків України зі зовнішнім світом, сприяють швидкому та системному реформуванню політико-економічної системи, дослідженню багатогранного культурного простору, підвищують рівень консолідації української нації серед європейських цінностей.

Після трагічних подій 2014 р. на Сході України, російської анексії Криму та підступного, без оголошення війни, нападу Росії на Україну 24 лютого 2022 р. вітчизняна культурологічна думка розглядає болюче, але важливе питання сьогодення щодо збереження і подальшого розвитку української культури та її європейської інтеграції в умовах воєнного часу.

Саме тому з'являється суспільна потреба в дослідженні цих питань у процесі реформування багатьох галузей країни. Варто зауважити, що інтеграція є відображенням не тільки українських, а й зарубіжних інтересів, адже вони мають відповідати загальноприйнятим потребам світового суспільства. Цей процес дає можливість раціонально використовувати матеріальні та духовні ресурси народу для підвищення їхнього рівня життя [2, с. 242–245].

У системі державного управління галуззю культури виникає необхідність вибору європейського орієнтування, що в цілому повністю відповідає політичним інтересам України. Українська культура, мова, традиції є невід'ємною частиною нації і в процесі євроінтеграції потребують як права на самозбереження ідентичності, так і визнання її частиною європейської культури. Інтеграція України в європейському просторі передбачає керівництво на державному рівні двома системами культури, які ефективно діють вже понад тридцять років: державну і недержавну, що утворюють більш складну (як за масштабами так і за функціонування) систему, тому цей процес є вкрай актуальним у сьогоденні в умовах війни.

Варто зауважити, що в науковому середовищі тема європейської інтеграції української культури та співробітництва із Євросоюзом була і залишається важливою. Існує значна кількість наукових праць, що розкривають

теми європеїзації та євроатлантичної інтеграції України, демократизації державного управління галуззю культури та її реформування відповідно до вимог ЄС як в цілому, так і в окремих галузях культури: мистецтві, музейній і бібліотечній справі, збереженні культурної спадщини, усній народній творчості тощо.

Разом з тим тематика європейської інтеграції в культурній політиці є новою та маловивченою, особливо це стосується питань і принципів державного управління європейськими культурними практиками а також складовими міжнародного співробітництва, що прямо чи опосередковано впливає на демократизацію державного управління в культурній сфері. Формування концепцій державного управління галуззю культури України в євроінтеграційних процесах є відносною новизною, тому ця тема широко вивчається в наукових розробках багатьох дослідників, зокрема Андрія Артеменка, Дмитра Безклубенка, Юрія Богуцького, Володимира і Сергія Виткалових, Поліни Герчанівської, Ольги Копієвської, Владислава Корнієнка, Леоніда Новохатька, Ірини Петрової, Юлії Сабадаш, Василя Чернеця, Ганни Чміль, Олени Шевнюк, Василя Шейка та інших.

На шляху культурної євроінтеграції України необхідна реалізація низки управлінських реформ в різних сферах: соціокультурній, мистецькій, музеєзнавчій, збереження культурної спадщини, бібліотечній, видавничій та інших. Сам управлінський аспект культурологічної інтеграції можна проаналізувати в багатьох варіаціях, як на етапах інтеграції, так і в сферах, на які вона матиме безпосередній вплив: законодавчій, політичній і науковій. Євроінтеграцію, як процес «злиття», «приєднання» України до європейського суспільства, можна фактично розділити на три етапи [1]:

- підготовчий, що розробляє теорії та стратегії найбільш ефективного та короткотривалого переходу на рівні державного управління галуззю культури, що формує нормативно-правове і соціально-свідоме підґрунтя та створює умови для відображення його в дійсності;

- перехідний, найскладніший процесуальний хід, що буде характеризуватися, як час змін соціального дисонансу та неоднозначності, цей період найтриваліший, що має змінити старий, загальноприйнятий лад;

- завершальний, що характеризується адаптуванням до нових умов, він залежить від того, на якому рівні пройдуть реформи на державному рівні, які нівелюють невідповідності між Європою та Україною.

У цьому процесі країна зазнає значних змін у державному управлінні у соціокультурному, духовному та мовному середовищах. Сьогоднішня інтеграційна політика в культурі взяла курс на підвищення всіх сфер до рівня євростандартів для більш плавного переходу й об'єднання із західними стандартами. Постає питання покращення політичної, культурологічної і мистецької освіти та ґрунтовної лінгвістичної підготовки української молоді.

На цьому етапі важливим аспектом є процес входження України до європейського середовища, як духовної та культурної одиниці, зі своєю цілісною чіткою структурою, сталими звичаями і традиціями. Незбереження національної самобутності прокладе шлях до зміщення культури, втрати мови, а як наслідок – крах нації. Тому державна політика на збереження української культури має передувати усім політичним процесам і бути в пріоритеті. Участь нашої держави у програмах інтеграції значно розширює можливості європейського діалогу та сприяє поглибленню політичного співробітництва з Європейським Союзом.

Це сприятиме наближенню українського законодавства в культурній сфері до європейських стандартів, зростанню інвестицій. Серед позитивних тенденцій, які спостерігаються сьогодні у державному управлінні культурним сектором України, є помітне зростання громадських ініціатив та збільшення кількості інноваційних проєктів. Не останню роль у цьому процесі відіграють запроваджені міжнародними організаціями, в першу чергу Європейськими інституціями, програм, які спрямовані на підвищення рівня демократії в країні, поглиблення знань іноземних мов.

Міжкультурному діалогу відводиться важливе місце в цьому процесі. Поява нових недержавних організацій, що впроваджують нові культурні продукти та послуги, сприяє загальному розвитку цього сектора та його демократизації. Європейська інтеграція у сфері культури є закономірним процесом, що зумовлений не лише європейським вибором держави, а й відкритістю нашого суспільства до міжкультурного діалогу та наявним великим творчим потенціалом. Саме тому культурна політика на державному рівні набуває нового значення та вимагає інноваційних підходів і переоцінки її ролі для розвитку нашої держави.

Українська духовна культура має свою самобутню ідентичність. Метою національної культурної державної політики має бути програма на збереження її цілісності та унікальності. Державна мова посідає високе місце у світовому контексті, вона є однією з наймилозвучніших і зберігає у собі українську духовність. Національна культура завжди була частиною європейського простору, і це означає, що усі процеси, які відбуваються в нашій державі, мали вплив на західні реформації, відображалися в елементах культурного спрямування [3, с. 141–142].

Особливої уваги заслуговує питання євроінтеграційного прагнення України у сьогоднішні в умовах російської військової агресії, адже це не лише українська проблема, а проблема всієї Європи. Доповнення у культурологічній системі є новими елементами, що зумовлюють її внутрішнє реформування. Враховуючи політичну ситуацію, неоднозначність інтеграційних процесів, перед нашою державою постає нове завдання – зберегти свою духовність, народність, збагатити свій соціокультурний рівень, зберігаючи національні здобутки та цінності. Отже, культурологічний аспект процесу Євроінтеграції України постає, перш за все, як складний соціокультурний процес, основою якого залишається самозбереження своєї національної самобутності, що є джерелом існування української нації.

Не заперечуючи значної роботи у справі пошуку і публікації джерел з проблеми державного управління галуззю культури в Україні у сучасних умовах, дотепер у країні та за кордоном видано не всі документи з означеної проблеми. Їхня розпорошеність по різних виданнях ускладнює роботу науковців, проте залишає його перспективним у наступних студіях.

Література:

1. Пахлова С. Є. Європейські тенденції в культурній політиці України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2012_5_10
2. Петрова І. В. Культурно-дозвіллеві практики в системі державного управління // Сучасна культурологія: актуалізація теоретико-практичних вимірів . Колективна монографія / За заг. ред. проф. Ю. С. Сабадаш. Київ: Видавництво Ліра-К, 2019. 308 с.

3. Степанова О. А. Національна ідентичність як динамічний вимір культурного простору // Сучасна культурологія: постмодернізм у логіці розвитку української гуманістики. Колективна монографія / За заг. ред. проф. Ю. С. Сабадаш. Київ: Видавництво Ліра-К, 2022. 432 с.

УДК 746.3(477)

Сабадаш Ю.С.

доктор культурології, професор

МИСТЕЦТВОЗНАВЧИЙ КОМПОНЕНТ У СУЧАСНИХ КУЛЬТУРОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Оскільки за останні три десятиліття культурологія займає все більш помітне місце в логіці розвитку української гуманістики, стає зрозумілим й виправданим інтерес науковців до цілої низки теоретичних проблем, дотичних до культурологічного знання. В логіці цих міркувань дослідження історії становлення та розвитку мистецтвознавства з акцентуванням на опануванні ним поняттєвою системою й виробленням наріжних культуротворчих цінностей, серед яких – гуманізм, безсумнівно, є цікавим та актуальним.

Метою дослідження є виокремити феномен «мистецтвознавство» в якості тієї гуманітарної науки, що, з одного боку, формує структуру культурології, а з другого, – володіє власним «культуротворчим потенціалом», який в логіці європейських цивілізаційних процесів «перехрещувався» й «взаємодіяв» з історією культури.

Безумовно, найяскравішим етапом у становленні мистецтвознавства виявляється доба Відродження, яка, продовжуючи формувати мистецтвознавство, органічно зв'язала його як з мистецькою практикою, так і з естетикою. Це привело до введення в широкий ужиток поняття «майстер», яке замінило античного «ремісника», мистецтво почало визнаватися «діяльністю», а не «ремісництвом». На нашу думку, усі означені трансформації доцільно представити рухом наступних ланок: «майстер – мімезис – художній твір – мистецтво – історія та теорія мистецтва» [1, 168].

Відтак, доба Відродження сформувала і закріпила «гуманізм» як транскультурне поняття, яке, на нашу думку, як і поняття «мімезис» має право на статус «транскультурне». Водночас, ця «транскультурність» містить в собі і різний об'єм, і різну сферу проявленості: «мімезис – наслідування» це лише засіб існування «художнього твору – мистецтва», потенціал якого витримає випробування часу, що й дає право говорити про його «транскультурність». При цьому, як об'єкт теоретичного аналізу, «мімезис» не виходить за межі мистецтвознавства в широкому розумінні цього аспекту гуманітарного знання.

Транскультурність поняття «гуманізм» дещо іншого гатунку: сформувавшись в логіці розвитку мистецтвознавства, воно досить швидко «зруйнувало» його межі, набувши світоглядних та морально-етичних рис. Розглядаючи подальший розвиток «гуманізму» у просторі італійської культури [2], породженням якої «гуманізм» і виступає, досить яскраво виявляються «за» і «проти» цього феномену. До його позитивних рис – окрім спрямованості «на людину» та намагання «олюднити» світоставлення кожного з нас – «гуманізм»